

Nem elég mondani az igazat és a jót, cselekedni kell!

Tisztelt ünneplő Közösség! Kedves korábbi és jelenlegi Díjazottak!*

Ismét itt állunk az idő szétroncsolt peremén, s ha úgy érezzük, hogy a mindenség növekvő árvasága vesz körül bennünket, akkor ezen már nem is csodálkozunk. Épp ezért ezúttal is a lehetőséget keressük a feloldásban, a kiszakadásban, de ott motoszkál bennünk az elvegyülés szándéka is. Együtt vagyunk. Az ünnep hozott össze bennünket, a tisztelés és a köszönet alkalma, a főhajtás öröme azok előtt, akik között van olyan, aki a rejtett összefüggések tudója; van olyan, akiben előrevetül maga a felfoghatatlan; van olyan, aki maga a megnyugvás Isten reményében; van olyan, aki összegyűjti az eltékozolt tudást az egykor volt éden gyümölcstelen fája alá; van olyan, aki a véges gondolkodásban keresi a hagyomány teljességet; és van olyan is, aki nem akar mást, csupán apáink, szüleink, csonttörmelékeinek megtisztulását.

Kedves ünneplő Közösség!

A térben kitérő fények ma rájuk világítanak, azokra, akiket abból az alkalomból üdvözölhetünk körünkben a már korábban kitüntetettekkel együtt, hogy az Aracs Társadalmi Szervezet Aracs-díjakat odaítélő bizottsága (dr. Benák József egyetemi tanár, Bicskei Zoltán grafikusművész, filmrendező, Csorba Béla költő, néprajzkutató, publicista, dr. Gubás Jenő nyugalmazott főorvos, az Aracs Társadalmi Szervezet elnöke, Hajnal Jenő magiszter, bizottsági elnök és ft. Utasi Jenő plébános) az idén nyolcadszor kiosztásra kerülő Aracs–Főnix-díjat, amely Kalmár Ferenc szabadkai szobrászművész kisplasztikájából, Gyurkovics Hunor festőművész készítette díszoklevélből és pénzjutalomból áll, **Makovecz Imre** Magyar Örökség díjas építésznek; a tizenkettedik alkalommal kiosztásra kerülő Aracs-díjat, amely Szervátiusz Tibor kisplasztikájából, Boros György készítette díszoklevélből és pénzjutalomból áll, **Hódi Sándor** adai pszichológusnak, társadalomkutatónak és **Szungyi László** temerini esperes-plébánosnak; a tizenegyedyszer kiosztásra kerülő Aracs-éremet pedig, amely Kutas Ág-

nes budapesti szobrászművész műve, s amelyet az ugyancsak Boros György által készített díszoklevél és pénzjutalom egészít ki, **Pénovátz Antal** pacséri ny. tanárnak, nyelvjárás- és néprajzkutatónak, **Szőke Anna** kishegyesi néprajzkutatónak, óvodapedagógusnak és **Teleki Júlia** óbecsei békeharcosnak ítélte oda.

A bizottság véleménye szerint minden kitüntetett a hivatása mellett a délvidéki és az egyetemes magyar közéletnek, a nemzeti művelődésnek és oktatásnak olyan jellegzetes, hatékony személyisége, akit számon tart a közvélemény, és nem feled majd a jövő sem.

Makovecz Imre laudációja

„Mindannyiunk számára adott a fölemelkedés lehetősége. Felemelkedésen azonban nem szárnyakon való fellibbenést értek, mert a felemelkedés alkalmasint leszállást is jelenthet...” – vallja Makovecz Imre világhírű építész, a magyar szerves építészet stílus-teremtő alakja, aki teljesen egyéni kompozíciójú épületeivel vált híressé, világhíres magyarrá, az organikus építészeti stílus megteremtőjévé. Első figyelemreméltó munkájának a paksi templomot tartja, amely karcos, tűhegyes csúcsban végződő tetőzetével, ívelt kapubejáratával, egyéni stílusával országos hírnevet szerzett tervezőjének. Hasonlóan mennyei látványosság és stílusának karakteres hordozója a néhány évvel előbb épült siófoki evangélikus templom is. Hírnevét öregbíti a Pázmány Péter Katolikus Egyetem piliscsabai épületegyüttese, a középkori hangulatot keltő Stephaneum is. Jellegzetes stílusjegyeit hordozza a makói Hagymaház, az egrai uszoda és még sok-sok hasonló és mégis különböző épület. Fő műve az 1992-es Sevillai Világkiállítás magyar pavilonja. Számára az építészet a környezetünkbe illő, emberbarát, természetes anyagok felhasználásával készült építményt jelenti, amelynek úgy kell kinéznie, mintha az alja a földből nőtt volna ki, a teteje pedig az égből ereszkedett volna le rá; ugyanis egylényegűvé kell válnia a környezettel, a tájjal. „Kezdetől azt az egy

* (Elhangzott az Aracs Társadalmi Szervezet díjkiosztó ünnepségén a szabadkai régi Városháza dísztermében 2009. augusztus 28-án)

épületet szerettem volna megépíteni, amely az emberiség kezdete előtt már állt” – fogalmazta meg egyszer törekvését. Életműve építészeti szakkönyvek idézett példái. Úgy véli, karrierje csúcsa valószínűleg az utolsó építészként tett mozdulata lesz. Számos kitüntetéssel ismerték el munkásságát. Mi ezúttal az Aracs–Főnix-díjjal azt szeretnénk megköszönni neki, hogy mint építész, világhíres magyar, gondolkodó, közéleti személy az ősi tradícióból, a nemzeti hagyományokból merítkezik, amelyek nemcsak égi származásunkra ébresztenek rá bennünket, hanem nemzetünk iránti felelősségére is. Így adva hitet és erőt nekünk is ahhoz, hogy fölvegyük a küzdelmet minden nemzetpusztító gondolattal, szándékkal és tettel. Köszönjük neki nemzetünk féltését, a figyelmeztetést, hogy ma már nem elég csak mondani az igazat és a jót. Jót és jól is kell cselekedni...

Hódi Sándor laudációja

„Aki itt magyar ügyet próbál szolgálni, az hamar légüres térben találja magát” – vallja Hódi Sándor a pszichológiai tudományok doktora, közíró, társadalomkutató, kisebbségi politikus, terapeuta, aki mégis, ennek ellenére vagy épp ezért a délvidéki és egyetemes magyarság egyik legderűlátóbb kutatója, tudósa. Mert csak ez adhat magyarázatot arra, hogy eddig több mint negyven könyve jelent meg, közülük huszonkettőnek önálló szerzője, a többi kötetnek pedig szerkesztője és társszerzője. A könyveken kívül csaknem háromszáz tanulmányt, esszét, cikket közölt. Tehát értelmét látja a megszólalásnak. Tájainkon elsőként kezdte a nemzeti érzést, a nemzettudat állapotát, a nemzeti identitászavarokat, az asszimiláció okait vizsgálni. Kutatási eredményeit a történelmi idő hamar igazolta, amikor túllépte, elsodorta vagy maga alá temette azokat a politikai rendszereket, amelyek identitás nélküli tömegekké próbálták gyúrní az embereket. A tanulságok levonására hozta létre 2001 őszén a Széchenyi István Stratégiakutató és Fejlesztési Intézetet. Nevéhez fűződik az első magyar, az elcsatolt nemzetrészek számára modellként szolgáló ún. hármas autonómiatervezet összeállítása is. Az elsők között ismeri föl, hogy a kisebbségek számára a politika mellett más fontos cselekvési területek is vannak, ezért a civil szféra megerősítésére, az intézményépítésre, a szellemi élet fellendítésére törekszik. Ezek előmozdítása érdekében több szakmai és társadalmi szervezetben vállal vezető szerepet. Tájainkon a tehetséggondozás, a közösségfejlesztés és a személyiségfejlesztés meghatározó személyisége. Közéleti tevékenysége mellett futja energiájából előadásokra, tudományos kutatómunkára és újabbnál újabb könyvek megírására: *Létélmény és valóság*

(1978), *A „meghívott” halál* (1979), *Pszichológia és ideológia* (1981), *Magatartásformák és társadalmi viszonyok* (1983), *Illúziók nélkül* (1985), *Táj és lélek* (1989), *Önmagunk vállalása* (1991), *A nemzeti identitás zavarai* (1992), *Kisebbségi létértelmezések* (1997), *Jugoszlávia bombázása* (1999), *A lélek útvesztői* (1999), *Légüres térben* (2000), *Magyarok a forrongó Szerbiában* (2002), *Nemzeti önkép* (2003). Feleségével elkészíti az első vajdasági magyar közéleti lexikont, a *Ki kicsoda 2004*-et. Majd sorra jelennek meg további munkái: *Köszönöm, Drágám! Szerelem, szex, házasság a Vajdaságban* (2006), *A tudás háttarai* (2006), *Mi fán terem a nemzetstratégia?* (2007), *A déli végeken* (2008), *A tehetség kérdőjelei* (2009). 2008-ban jelent meg Gruber Enikő *Hódi Sándor 100 interjú tükrében* című, róla szóló monográfiája. Munkásságának elismeréseként számos nívódíjban, rangos külföldi elismerésben részesült, mi ezúttal közösségünkről kiállított lelki és társadalmi diagnózisát szeretnénk megköszönni neki, mert arra, ha akarjuk és merjük, cselekvő akarattal jövőnket építhetjük. Merjük végre elhinni valakiről, aki közülünk való, hogy a Kárpát-medencei magyarság egyik legsokoldalúbb, legfelkészültebb, gyakorlati tapasztalattal rendelkező szellemi vezéregyénisége; ahogy egyik méltatója írta róla: „érdemes a szavára figyelni”.

Szungyi László laudációja

„Benne van egy fogadalom töretlen hagyománya, az Istenbe vetett hit és bizalom, az ősök tisztelete, az élni akarás, a boldogulás vágya, a »csak azért is«, és a »csak azért sem«, a veretlenség, a legyőzhetetlenség, a nehézségek közepette megvalósuló összefogás, a talpra állás szívós akarata, az egymáshoz tartozás és a közösség megtartó ereje, a bajok legyőzésének vágya, a távlatlanság, kilátástalanság, kétségbeesettség ellenére is a soha ki nem alvó remény. Illés napja rólunk szól. Ezért legyünk és maradjunk hűek hozzá!” – biztatja temerini híveit lelkipásztoruk, Msgr. Szungyi László magiszter, esperesplébános, a Szent György Lovagrend tagja, aki immár negyed évszázada szolgálja az urat a Szabadkai Püspökség egyik legnagyobb, legerősebb plébániáján, aki nyitottságával, közvetlenségével, mások iránti tiszteletével gyorsan elnyerte nemcsak a hívek, de a más életszemléletű emberek rokonszenvét is. Ő az, aki paptestvérei közül az elsők között ismerte fel, hogy a lelki élet építésében jelentős szerepet töltenek be a különféle csoportok, körök, társulatok, ahol a hívek erőt, kitartást merítenek az élet nehézségeinek elviselésére, és hitet, reményt, eltökéltséget a jövő kihívásainak leküzdésére. Ft. Szungyi László Csupor Mihály Temerin 200 év előtti templomépítő plébánosá-

nak nyomába lépett, amikor megvalósította a hívek múlt század eleji álmát, egy új templom felépítését, amit olyan sorsfordító évek akadályoztak meg, mint a vesztes első világháború és az ezt követő békediktátum, majd a kommunizmus évei. A legnagyobb pénztelenségben. 1991 májusában helyezték le a Telep városrészben a Lourdes-i Szűz Máriáról elnevezett vikária templom alapkövét. Tíz évig tartott az építkezés, s Jézus Krisztus születésének kétezredik és Szent István királyunk megkoronázásának ezredik évében sor került a templom felszentelésére. Ez adott erőt neki ahhoz is, hogy hozzáfogjon híveivel a plébániatemplom külső és teljes belső felújításához. Szungyi László a napi teendői mellett rendszeresen publikál az általa alapított *Temerini Harangszóban*, a helyi *Temerini Újságban*, szerkesztője a Temerini Rádió hetente jelentkező vallási műsorának, állandó munkatársa a Mária-rádióknak. Egyházi publicisztikai írásainak gyűjteménye könyv alakban *Barátság és boldogság* címen 2000-ben jelent meg. Személyesen neki köszönhető, hogy a 2006-os jubileumi évben megjelenhetett a temerini római katolikus plébánia története *Az idők emlékeztére* címen, amelynek egyik társszerzője volt. Ennek utószavában írta le a következő sorokat: „A történelem olykor hatalmas, kegyetlen, könyörtelen pusztító erővel tomboló viharait közösségünk Isten segítségével kiállta és túlélte. Múltunk őseink hitéről, kitartásáról, állhatatosságáról tanúskodik, amelyre lehet és kell építeni jövőnket.” Mindazt, amit egyházáért, népéért, egész közösségünkéért tett, ezzel az Aracs-díjjal szeretnénk kifejezni.

Pénovátz Antal laudációja

Egy elkötelezett pedagógus, aki a sors szeszélye folytán hol iskolatitkár, hol tanár, hol hivatalnok, hol iskolaigazgató, hol tanügyi tanácsos, hol munkát kereső értelmiségi, hol könyvtárigazgató, hol főiskolai tanár. Kacsaringós, de tájainkon látszólag jól ismert értelmiségi életpálya. De csak látszólag, hiszen amíg a sors és az akkori hatalom egyik pályáról a másikra irányította át, addig ez az ember halatlan erőfeszítések és önfeláldozás árán a Délvidék egyik legkiválóbb néprajzkutatójává képezte ki magát, mégpedig önerőből, elhivatottságból és büszkeségből. Semmi sem gátolhatta meg abban, hogy az anyanyelv és a népismeret elkötelezettje legyen. Előbb csak cikkírója, később részben szerkesztője is volt a szerbhorvát–magyar nagyszótárnak, elkezdte a *Pacséri Szótár* anyagának gyűjtését és szócikkeinek a megírását. 1974 decemberében – „csak úgy mellékesen” – a szegedi József Attila Tudományegyetemen summa cum laude minősítéssel bölcsészdoktori szigorlatot tett. Megjelenik *A pacséri földművelés és állattartás szó-*

tára című könyve. 1979-ben – a véletlennek köszönve – egy nagyon értékes kéziratra bukkant, amely *Topolya Mező=várassa Históriaja* címen ennek a vidéknek ez ideig első és egyetlen XIX. század eleji verses nyelvemléke. A kéziratról híradással, és elsősorban a néprajzi vonatkozású részek kiemelésével közöl írásokat. Vajdasági viszonylatban mindenképpen úttörő jelentőségű munkája is elkészül: a *Vajdasági magyar néprajzi kalauz. A jászkunok bácskai kirajzása* címen az itthoni sajtóban megemlékezett a négy bácskai református település: Pacsér, Bácskossuthfalva, Bácsfeketehegy és Piros létrejöttének 200. évfordulójáról. Nem vehetett részt viszont Kisújszálláson a jászkunságiak Bácskára történő kitelepülésének 200. évfordulója alkalmából rendezett tudományos tanácskozáson, amelyen *A pacséri néprajz sajtóosságai* címen kellett volna előadást tartania, mivel a párt akkori „éber őre” úgy vélte, hogy „nem illő és nem is jószomszédi az, hogy a Magyar Hazafias Néprfront a magyarok idetelepüléséről való megemlékezés szervezőjeként lép fel.” Egyébként a Jászkunságból Bácskába vándorolt református magyarokról számos tanulmánya szól. A hetvenéves kutató előtt tisztelegve a nagykunsági civil szervezetek tiszteletük és nagyrabecsülésük jeléül könyv alakban is megjelentették Pacséron gyűjtött balladáit, balladás történeteit *Jaj de széles, jaj de hosszú ez az út...* címen. Irigylésre méltó, közösségünket erősítő kettős életútja, amelynek ezúttal a tudományos kutatómunka felé vezető elágazását csodáltuk meg, és az azon szerzett ütések és sebek gyógyítására nyújtjuk át az Aracs-érmet.

Szőke Anna laudációja

„Ahhoz, hogy a néphagyomány értékeit napjainkban is életben tartsuk, a nevelők állandó érdeklődésére, önképzésére van szükség” – vallotta az egykori óvónő, az óvodapedagógusok délvidéki vezére, Szőke Anna, aki ma már a néprajztudományok doktora, aki azonban ma is megmaradt annak, aki már négy évtizede: a vajdasági iskoláskor előtti nevelés meghatározó egyénisége, Kárpát-medencei rangú képviselője. Alapelve és célja a mai napig: összefogni a magyar ajkú óvónőkkel és intézményeikkel, hatékonyabban és sokoldalúbban hozzájárulni – elsősorban a legrászorultabb – települések kulturális életének újraélesztéséhez, fellendítéséhez, és az új évezred pedagógiai kihívásainak megfelelő képzéssel segíteni egymást. Ennek érdekében szakemberek bevonásával 1995-ben megalakította a Vajdasági Magyar Óvodapedagógusok Egyesületét és útjára indította a Vajdasági Magyar Óvodások Színjátész Találkozóját. Ettől kezdve tevékenységével átfogja a

vajdasági magyar iskoláskor előtti nevelés és kultúra közművelődési feladatait. Arra ösztönzi az óvodapedagógusokat, hogy mind szélesebb körben vonják be munkájukba a szülőket programjaik megvalósításához. Elsőként érzett rá, milyen erővel bír egy nemzet kultúrájának megőrzésében a nemzeti kultúra átadása, ha ezt az alapoknál kezdik beépíteni a nevelő-oktató munkába. Nem mondhatjuk, hogy munkája észrevétlen maradt, személyét Vajdaságban már régóta ismerik és szeretik, munkáját becsülik. Azt azonban bizvást állíthatjuk, hogy pedagógiai helytállását, a vajdasági magyar közéletben vállalt tevékenységét, a magyar művelődési élet fenntartásában betöltött szerepét, a bácskai, a bánási és a szerémségi művelődési mozgalmak istápolásában végzett munkáját igazából senki sem ismerte még el. Ő az, aki az oktatást és a nevelést műveltségünk szolgálatába állította. 1990-től 2002-ig a kishegyesi Petőfi Sándor Művelődési Egyesület elnöke is. Szívügye a szórványtelepülések magyarsága. Doktori értekezésében a Versec környéki magyarságnak állít emléket. Eddig öt könyve jelent meg: *Elszaladt a kemence* (2000), *Volt egy pajta* (2002), *Ne csak taníts, örökíts!* (2006), *Kishegyesi Szent Anna-templom* (2007) és az *Ez a falu más* (2009). Köszönjük!

Teleki Júlia laudációja

„Keresem az apám sírját” – szólalt meg egy kétségbeesett hang épp egy évtizeddel ezelőtt. A „miért”, a szömyűségek, a nemzeti és a családi tragédia fájdalmas hangja volt ez, azé az emberé, akit egy egész társadalom kényszerített hosszú-hosszú hallgatásra, és akiből egy újabb népirtás közelsége, anyai aggodalma, kétségbeesése nemcsak a polgárháború elleni tiltakozás sikolyát váltotta ki, hanem az eltökéltségét is, hogy hozzáfogjon a sajkásvidéki magyarok – addig csak rémálmaiban megbúvó – kiirtásának a kutatásába. Nagyon kevesen voltak és vannak azóta is, akik hozzá mérhető vállalkozásba mertek volna kezdeni az emberi élet méltóságának nevében és jegyében. A csúrogi, zsablyai, mozsori, bácsföldvári, péterrévei, nádalji ártatlan magyar áldozatokkal kapcsolatos vallomások, dokumentumok összegyűjtése, a mártírok névsorának összeállítására már korántsem csupán erkölcsi elégtétel, lelki vigasz, hiszen túl kevesen élnek azok közül, akiknek lelkületét közvetlenül rontották meg az 1944 végi és az 1945 eleji partizán vérbosszúnak az emlékei. De még az emberi elégtétel, a brutális kivégzése helyszínének felderítése, az áldozatok emléke előtti tisztelgés is újabb kálvária a mai napig. Szerencsénkre itt van közöttünk Teleki Júlia, akinek akkor is, most is volt és

van bátorsága és hite ahhoz, hogy mint mindannyiunk élő lelkiismerete egy percig se nyugodhassunk bele a félelem kényszerébe, a megrögzött szolgálalkúságba. Küldetése sorsformáló, hiszen ártatlan, a szerbekkel mindig jó viszonyban lévő édesapját szülőfalujukban, Csúrogon kivégezték, a család többi tagját pedig a járeki fogolytáborba deportálták, hogy ott hónapokig tartó kínzások után sokan elhulljanak közülük, s hogy a túlélők sohase térhessenek vissza szülőföldjükre. Azóta is szülőfalujára szegezett tekintettel él, hiszen házukban mások laknak, földjüket mások szántják. A kegyetlen poklot túlélő, hontalanná vált magyarok szétszóródtak a világban. De itt maradt közöttünk, példát mutat nekünk, és így mi sem tehetünk másként, az ártatlan áldozatokra szegezett tekintettel kell nekünk is megélnünk minden kisebbségi élethelyzetünket, örömeinket és szenvedésünket. Az ő gyászán szűrődik át a bizalom reménye és fénye is, hogy minden fájdalomunk és töredelmünk enyhülést találhasson. Ezt szeretnénk most meghálálni neki.

Kedves Díjazottak! Kedves ünneplő Gyülekezet!

Együtt vagyunk tehát, hogy ki tudjuk mondani a remegés lényegét, hogy érezzük a két test között feltörő áramlást, a vonzás és a taszítás egyidejű jelenlétét. Ebből már kinyílhat a holnap esélye mint biztató kísérlet, mint féltő mozdulat.

Talán ennyi is elegendő lesz ahhoz, hogy megsejtsük, hogy hová s merre induljon tovább a szándék kísérje akár az ónszínű horizont látszatvalósága vagy az úttalanság időtlen, dermedt csendje. Ha akarjuk, egész biztosan hazatalálunk, mert velünk lesz, ahogy most velünk van a törvényismerő építész, akinek házai, egekbe nyúló tornyai életre kelnek, és emberré lesznek; velünk lesz, ahogy most velünk van belső lényünk titkainak ismerője, aki ígéretes és vészes hétköznapiaink görcsös feszültségeit oldja; velünk lesz, ahogy most velünk van a lélek embere, aki akkor is az értünk meghalt embert idézi majd, amikor bezárul körülöttünk a csend; velünk lesz, ahogy most velünk van emberi önazonosságunk kutatója, aki abban segít bennünket, hogy lássuk, ahogy élünk és élhetünk, ahogy élünk és élhetünk itt, a Kárpát-medencében; velünk lesz, ahogy most velünk van az is, aki szétszórta, sorsában és kultúrájában mégis összetartozó, nyelvében bujdosó közösségünket építő erőnek látja; és velünk lesz, ahogy most velünk van egyszemélyben a rémtettek emlékeitől elborzadó gyermek és az anya, aki értünk, ha kell, a nem létre is sikolt és imádkozik tiltakozásul.

Köszönjük nekik, hogy velünk vannak, s hogy mi velük lehetünk!